

SZÉCHENYI GAZDASÁGPOLITIKÁJA

Gróf Széchenyi István gazdasági téren is járható és célravezető utat mutatott a magyarságnak. Munkásságát itt is elsősorban a gyakorlatiasság és célszerűség jellemzi. Nem elméleti törvényszerűségeket, könyvszagú tanokat hirdet, hanem lépésről-lépésre megrajzolja azt az utat, amelyet a nemzetnek fölemelkedéséhez meg kell tennie. Korában nem volt könnyű az iránymutatás. A fejlődő kapitalizmus, az ipar és kereskedelem fokozatos előrenyomulása a mezőgazdasággal szemben, új munkaszervezet kialakulása, a jobbágyság megszűntetése mind olyan kérdések voltak, amelyek alapján ingatták meg az eddig megszokott élet kereteit. *Reformok* voltak ezek a szó szoros értelmében. Megvalósításuk áldozatokkal járt és Széchenyinek mégis sikerült a nemzet legjobbjait meggyőzni szükségességükről. Merőben új gondolatokat hirdetett és megteremtette az *öncélú magyar gazdaságpolitikát*. Feladatunk nem is az, hogy az egyes gazdaságpolitikai ténykedéseit vizsgáljuk, hiszen azok többé-kevésbé ismertek. Célunk inkább az, hogy páratlanul gazdag alkotásainak belső indító rugóit vizsgáljuk és igyekezzünk gazdag szellemi kincséből felhasználni mindent, ami mai kérdéseink megoldását előmozdíthatja.

Széchenyi nagyon szereti fajtáját minden hibájával és erényével együtt. A megismerés és a magyar sorskérdések felmérése után tisztán látja az utat, amelyet a magyarnak meg kell tennie. Célkitűzését világosan és egyszerűen fogalmazza meg: „a magyarnak, hogy valami legyen Európában, egyedül magyarnak kell lennie, ez dicső és nemes öröksége”.

A legmagasabb eszmei célkitűzés tehát már adva van s ez egész élete munkásságát megszabja. A gyönyörű eszmei program azonban önmagában nem elégséges, azt a mindennapi élet kisebb-nagyobb kérdéseiben valóra kell váltani. És ekkor következik Széchenyi következetes, áldozatos, fáradhatatlan és elhivatott munkássága. Megértetni fajtájával, hogy a magyarság jövője szempontjából mennyire fontos az erők összesítése a közös, nagy feladatok megoldására. „Egyesült erővel iparkodjunk azon, hogy Magyarországon egy ember se legyen kenyér és ruházat nélkül, fűdél és szakismeretek nélkül és az erkölcsi műveltséget senki se nélkülözze.”

Erre a munkára hívja honfitársait és a program több mint egy évszázad távlatából csodálatosan frissnek és időszerűnek hat ma is. Benne van a mai és minden idők szociális politikájának minden törekvése. Nemcsak *kenyérpolitikát* hirdet, de honfitársai *erkölcsi műveltségét* akarja előmozdítani. És ebben megnyilatkozik a Legnagyobb Magyar eszményhite, ideális lelkülete is, amely gazdasági politikájának végső céljaként az ember erkölcsi fölemelését akarta előmozdítani. A magyarság értékeinek megőrzése, a benne rejlő képességek kifejlesztése, egyszerűen a magyarság fölemelése és erkölcsi műveltségének lehetővé tétele, ez Széchenyi célkitűzése, és minden elgondolása, agitációja és cselekedete ezt szolgálja.

Célja elérése érdekében elsőrendű fontosságúnak tartja a magyarság gazdasági megszervezését. Világosan látja, hogy öncélú nemzeti politikát csak megfelelő gazdasági megalapozottsággal lehet folytatni. Részletesen átgondolja az ebből folyó tennivalókat és az orvos alaposságával dolgozza ki tervét a magyarság megerősítésére. Terve annyira átgondolt és reális, hogy az attól való legcsekélyebb eltérésben is az eredmény veszélyeztetését látja. A végső cél érdekében szükségesnek tartja a meddő és széttagoló

politikai viták elkerülését. Csak így lehetséges a nemzet minden rétegét közös építő munkába beállítani.

Abban az időben a fejlődő kapitalizmus és műszaki fölfedezések hatására Európa nyugati népeinél erős gazdasági föllendülés indul meg. Széchenyi számos külföldi útja alkalmával saját szemeivel láthatta azokat az okokat, amelyek a fejlődést lehetővé tették. Tapasztalatai azonban — elmaradottságunkat illetőleg — nem ejtik kétségbe. „Csak magunkban a hiba, de egyszersmind magunkban is a feltámadási erő.”

Munkásságát természetesen befolyásolják külföldi tapasztalatai. A fejlettebb technikai és gazdasági viszonyokból sokat és tudatosan tanul, azonban reformtörekvései mindig a hazai viszonyokból indulnak ki és mindig gyakorlati szükségletekből fakadnak.

Abban az időben még a mezőgazdaság az uralkodó, de a tőkés gazdálkodás az iparnak és kereskedelemnek erős fejlődést biztosít. A régi munkaszervezet, a jobbágyság már nem felel meg az igényeknek és ezt felváltja a szabad bér munka. Az átalakulás országonként más és más. Széchenyi tudja, hogy a gazdasági élet megsínyli a radikális átalakulást és ezért a szerkesztés fejlődés szükségességét hirdeti. Sajnos, tervét nem sikerült így végrehajtani és a jobbágyfelszabadítás 1848-ban radikális reformmal történt, amit a magyar mezőgazdaság erősen megérezett.

Reformtörekvései is elsősorban a mezőgazdasággal kapcsolatosak. Mezőgazdasági vonatkozású reformtervei mellett szívügye a magyar közlekedés fejlesztése.¹

Főbb alkotásai mellett a kisebbek egész sora hirdeti, hogy minden alkalmat megragadott, amellyel hozzájárulhatott a magyarság megerősítéséhez és minden reális tervet lelkesen támogatott. Munkásságának tervszerűségét és nagyvonalúságát azonban csak úgy tudjuk megérteni és értékelni, ha figyelembe vesszük, hogy ezek mind csak pozitív magyarság-szeretetének megnyilvánulásai. Gazdasági alkotásai csak eszközjellegűek. Életének célja a magyarság erkölcsi felemelését lehetővé tenni az anyagi előfeltételek megteremtésével és így Széchenyi István gazdasági munkássága a magyar gazdaságpolitika mindenkori példaképe. *Horváth Ferenc*

SZÉCHENYI MEZŐGAZDASÁGI ÉS KÖZLEKEDÉSI POLITIKÁJA

Széchenyi korában csak a nemességnek lehetett földbirtoka. A parasztságnak — akkor jobbágyságnak nevezték — nem, mert ezt az akkori törvények nem engedték meg. A földbirtokos nemesség számára két lehetőség nyílt: vagy kiadta földjét jobbágyainak haszonélvezetre, vagy saját kezelésben műveltette jobbágyaival, robotban. Egyik sem volt kielégítő megoldás. A jobbágy nem akart sokat termelni, mert akkor többet kellett rész fejében földesurának átadnia. Az pedig, hogy minőségi termelést folytasson, egyáltalában nem volt érdeke. Nem is értett hozzá. A robotmunka természeténél fogva nem sokat ért. Mezőgazdasági termelésünk ezek következtében hátramaradt volt.

Allattenyésztésünk állapotát Széchenyi maga jellemzi, amikor azt írja: „mennyire aljasodnak el még lótenyésztésben is; legtöbbször kiadnak ménekeiken, s amelyek még ügyel-bajjal megvannak, azokból oly puha gaban-

¹ L. a következő tanulmányt.